

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

การบริหารการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอย่างมืออาชีพในศตวรรษที่ 21 Professional basic Educational Administration in the 21st century

กนกพร มาอ้วน

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

e-mail: s63561802034@ssru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการนำเสนอการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอที่มาและความสำคัญของการบริหารการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอย่างมืออาชีพ บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการปรับตัวให้สอดคล้องในศตวรรษที่ 21 โดยเฉพาะสถานะการแข่งขันทางสังคม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี และการเมืองการปกครอง ดังนั้นการบริหารจัดการศึกษาจึงต้องจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการบริหารจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้มีการพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืนและสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมในปัจจุบันและอนาคต

คำสำคัญ: การบริหารการศึกษอย่างมืออาชีพ, ทักษะการบริหารการศึกษาในศตวรรษที่ 21, การศึกษาขั้นพื้นฐาน

Abstract

The article presents a comprehensive review of literature on basic education administration in the 21st century. The objective is to present the background and importance of professional fundamental education administration. Role of School Administrators in 21st Harmonization. Especially the competition in Society, Economy, Technology and Politics. Therefore, the educational administration needs to adjust the educational administration process to be in line with the changes in the 21st century. To develop the organization that is sustainable and in line with the changes of society at present and in the future.

Keywords: Professional education administration, Skills education administration in the 21st century, Fundamental education

บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561 - 2580) กำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาประเทศไทย มีความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน เป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยมีเป้าหมายให้คนไทยเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ สามารถรู้เท่าทัน

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
"Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

โลกยุคดิจิทัล มีทักษะในศตวรรษที่ 21 และสามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต (ราชกิจจานุเบกษา, 2561) แต่การที่ประเทศไทยจะสามารถบรรลุเป้าหมายดังกล่าวได้นั้น ต้องมีการปฏิรูปการเรียนรู้อย่างพลิกโฉม มีระบบการบริหารการศึกษาในรูปแบบใหม่ เช่น การเปลี่ยนบทบาทครูให้เหมาะสมต่อการจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 รวมถึงพัฒนาระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ที่เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารมีความก้าวหน้าเป็นแบบก้าวกระโดด อีกทั้งเทคโนโลยีดิจิทัลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิตของคนไทยในทุกช่วงวัย และยังมีแนวโน้มมากขึ้นในอนาคต พัฒนาค้นให้มีความสมบูรณ์ มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดี รับผิดชอบต่อสังคม มีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการในฐานะหน่วยงานหลักในภาคการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพคนของประเทศ ได้ตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว ภายใต้วิสัยทัศน์ “มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้คู่คุณธรรม มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขในสังคม”

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่ต้องมีทักษะที่หลากหลาย ต้องเป็นนักบริหารมืออาชีพ (ชัยยนต์ เพา, ม.ป.ป.) ที่สามารถนำพาคำกับติดตามให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนการสอนได้สอดคล้องกับการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่ต้องพัฒนาทักษะขั้นสูงของผู้เรียน

การบริหารการศึกษาจึงเป็นกระบวนการสร้างองค์ความรู้ เพื่อที่จะนำองค์ความรู้ดังกล่าวมาใช้แก้ปัญหาหรือพัฒนาการบริหารการศึกษา และนำไปสู่การพัฒนาการบริหารการศึกษาต่อไป ดังนั้น บทบาททางวิชาการเรื่องนี้ ผู้เขียนมีความต้องการที่จะนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารการศึกษาของการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานในศตวรรษที่ 21 โดยเนื้อหาในบทความครอบคลุมการจัดการเรียนรู้เพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21 การบริหารการศึกษาเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21

ความหมายของการบริหารการศึกษา

จากการค้นคว้าเอกสาร งานวิจัย และวรรณกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการศึกษา ทำให้สามารถเรียบเรียงข้อมูลทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การบริหาร (Administration) คือการร่วมมือกันทำงานของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปโดยที่ต้องอาศัยความสามารถในการใช้ศาสตร์และศิลป์นำเอาทรัพยากรการบริหารมาประกอบตามกระบวนการบริหาร (Process of administrative) ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ (สมพงษ์ เกษมสิน, 2541, หน้า 5 ; นิพนธ์ กินาวงศ์, 2542, หน้า 3)

สมบูรณ์ พรธนาภพ (2521, หน้า 8) กล่าวว่าการบริหารการศึกษาคือการดำเนินงานของกลุ่มบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานตามหน้าที่ความรับผิดชอบของสถานศึกษา ได้แก่การให้บริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคมให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ธีระกุล (2559) ได้กล่าวว่าการบริหารสถานศึกษา คือกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อให้บริการทางการศึกษาแก่เยาวชนและผู้สนใจ และคุณธรรมต่างๆ เพื่อให้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

พนัส หันนาคินทร์ (2524, หน้า 7) ได้ให้ทัศนะว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นภารกิจของผู้บริหารที่จะต้องประเมินงานให้บรรลุจุดมุ่งหมาย และการบริหารการศึกษาแตกต่างจากการบริหารธุรกิจซึ่งหวังกำไร ส่วนการบริหารสถานศึกษามุ่งหวังที่จะพัฒนาคนให้มีคุณภาพ

นิพนธ์ กิनावงศ์ (2542, หน้า 12) กล่าวว่า การบริหารการศึกษา คือ กระบวนการต่างๆ ในการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล ซึ่งเรียกว่า “ผู้บริหาร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การบริหารทางการศึกษาแก่สมาชิกในสังคม

สมศักดิ์ คงเที่ยง (2545, หน้า 59-60) อธิบายว่า การบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรมประเภทหนึ่ง หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายๆ คน ร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาให้เด็ก เยาวชน ประชาชนหรือสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน ให้มีความสามารถ ทักษะ ทักษะ ค่านิยมหรือคุณธรรม ให้เป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่างๆ ที่เป็นระเบียบแบบแผน ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน

เกษม วัฒนชัย (2546, หน้า 2) ได้กล่าวว่าการบริหารการศึกษาเป็นระบบการบริหารการออกแบบ และจัดระบบการศึกษา ทั้งระบบความคิดและรวมถึงการนำทรัพยากรเพื่อการศึกษาไปบริหารให้เกิดผลทางการศึกษา โดยมีผู้บริหารเป็นบุคคลสำคัญในการบริหารสถานศึกษา

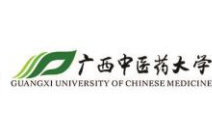
นพพงษ์ บุญจิตราดุลย์ (2548, หน้า 51) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาไว้ว่า การบริหารการศึกษา คือกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหลายคนร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมในทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่บุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถ พฤติกรรมและคุณธรรม เพื่อให้มีค่านิยมตรงกับความต้องการของสังคมโดยกระบวนการต่างๆ ที่อาศัยการควบคุมสิ่งแวดล้อมให้มีผลต่อบุคคลและอาศัยทรัพยากร ตลอดจนเทคนิคต่างๆ อย่างเหมาะสม

ทองศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ (2550, หน้า 13) ได้ให้ความหมายของการบริหารการศึกษาว่าเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล เพื่อพัฒนาสมาชิกของสังคมให้มีความเจริญงอกงามในด้านต่างๆ และให้เป็นสมาชิกที่ดี มีคุณภาพและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

มุกดา อนุภานนท์ (2555, หน้า 11) ได้กล่าวไว้ว่า การบริหารสถานศึกษาเป็นกระบวนการบริหารงานในสถานศึกษา ซึ่งดำเนินงานโดยกลุ่มบุคคลต่างๆ มีจุดมุ่งหมายเพื่อบริการทางการศึกษาแก่สมาชิกของสังคม เพื่อพัฒนาให้สมาชิกมีความรู้ความสามารถและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเจตนารมณ์ของหลักสูตร

สมยศ แก้วสุพรรณ (2552, หน้า 17) กล่าวว่า การบริหารการศึกษาเป็นกิจกรรมต่างๆ ที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลร่วมกันดำเนินการเพื่อพัฒนาเด็ก เยาวชน ประชาชนหรือสมาชิกของสังคมเพื่อให้เกิดความเจริญงอกงามสู่วัตถุประสงค์ที่กำหนดด้วยสติปัญญา ทักษะ จิตใจ สังคม มีคุณธรรมจริยธรรมเป็นคนดีและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไปในอนาคต รวมทั้งเป็นความพยายามที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องการศึกษาในด้านโรงเรียน หลักสูตร ครู นักเรียน วัสดุอุปกรณ์ อาคารสถานที่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

روبินส์ (Robbins, 1980, หน้า 6) ให้ความหมายของการบริหารว่า การบริหารหมายถึงกระบวนการในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยบุคคลอื่น

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

สรุปได้ว่า การบริหารการศึกษามีจุดเริ่มต้นจากการร่วมกันปฏิบัติงานของกลุ่มบุคคล ที่มีการกำหนดวัตถุประสงค์และร่วมกันปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้ เพื่อให้บริการทางการศึกษา คุณธรรมต่างๆ ให้แก่เยาวชน ผู้สนใจ และสมาชิกที่ดีของสังคมและประเทศชาติ

แนวคิดการบริหารการศึกษา

แนวคิดการบริหารการศึกษาตามแผนการศึกษาแห่งชาติ ยึดหลักสำคัญในการจัดการศึกษา ประกอบด้วยหลักการจัดการศึกษาเพื่อปวงชน (Education for All) หลักการจัดการศึกษาเพื่อความเท่าเทียมและทั่วถึง (Inclusive Education) หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) และหลักการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนของสังคม (All for Education) อีกทั้งยึดตามเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs 2030) ประเด็นภายในประเทศ (Local Issues) อาทิ คุณภาพของคนทุกช่วงวัย การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้ และวิกฤตด้านสิ่งแวดล้อม โดยนำยุทธศาสตร์ชาติ (National Strategy) มาเป็นกรอบความคิดสำคัญในการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)

การบริหารการศึกษาเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21

การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามแนวคิดของ Bartlett Model ผู้บริหารสถานศึกษาต้องบริหารจัดการ เพื่อให้เกิดความสมดุลระหว่างวิธีการและเครื่องมือ ภายใต้ทรัพยากรสถานศึกษา เพื่อลดความเสี่ยงต่อการไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด รายละเอียด ดังนี้

1. เป้าหมาย (Ends.) คือ สมรรถนะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ตามหลักสูตร สถานบันการศึกษาต้องกำหนดเป้าหมายการผลิตผู้เรียนให้ชัดเจน
2. เครื่องมือ (Means) ที่ใช้ในการบริหารการศึกษาในสถานศึกษา คือ หลักสูตรการศึกษา ระเบียบข้อบังคับต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องให้ความสำคัญกับการทบทวนหลักสูตรต่างๆ เพื่อให้หลักสูตรนั้นทันสมัย เหมาะสมกับสภาพการณ์ เทคโนโลยีในปัจจุบันและอนาคต
3. ทรัพยากร (Resources) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องบริหารทรัพยากรต่างๆ ได้แก่ บุคลากรงบประมาณ เครื่องช่วยการศึกษา ให้สามารถสนับสนุนการบริหารการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การส่งเสริมให้มีระบบสารสนเทศสนับสนุนการบริหารการศึกษาที่ใช้ง่าย ครอบคลุม และทันสมัย เพื่อให้สอดคล้องกับแนวคิดของแผนการศึกษาแห่งชาติที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ สื่อตำราเรียนนวัตกรรม และสื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน สามารถเข้าถึงได้โดยไม่จำกัดเวลาและสถานที่ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและผู้ให้บริการได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560)
4. วิธีการ (Ways) วิธีการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทักษะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 มีกระบวนการงานสำคัญที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน และการพัฒนาครู

การประชุมวิชาการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 14
 "Global Goals, Local Actions: Looking Back and Moving Forward 2021"
 วันพุธที่ 18 สิงหาคม 2564

5. สภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง (Environment) ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องศึกษาและวิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายนอกและภายในที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง เพื่อประโยชน์ในการกำหนดยุทธศาสตร์การบริหารการศึกษา เช่น จะใช้จุดแข็งของสถาบันและโอกาสที่ได้รับช่วงเวลานั้นในการพัฒนาสถาบันอย่างไร หรือมีมาตรการอะไรบ้างในการลดจุดอ่อนและหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่จะเกิดขึ้นจากสภาวะแวดล้อมที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

บทสรุปของการบริหารการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอย่างมีอาชีพในศตวรรษที่ 21

จากที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารการศึกษาระดับขั้นพื้นฐานอย่างมีอาชีพในศตวรรษที่ 21 ถ้าจะให้การบริหารการศึกษาประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายนั้น ต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในอาชีพ และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่า ผู้บริหารสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 จะต้องมีความรู้ ทักษะและความสามารถที่หลากหลาย เป็นนักบริหารมีอาชีพ เป็นผู้บริหารที่มีความเป็นผู้นำสูง ผู้บริหารต้องกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการบริหารการศึกษาที่ชัดเจนและเหมาะสม ตั้งแต่การกำหนดเป้าหมาย การปฏิบัติงานและการผลิตผู้เรียน การมีเครื่องมือในการใช้การจัดการศึกษาที่เหมาะสม ได้แก่ หลักสูตร สถานศึกษา ระเบียบ และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การสนับสนุนทรัพยากรด้านต่างๆ ให้พอเพียงและมีประสิทธิภาพ การวิเคราะห์และการจัดสภาพแวดล้อม เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างสมบูรณ์

เอกสารอ้างอิง

จอมพงษ์ มงคลวานิช. (2555). การบริหารองค์การและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยยนต์ เพาพันธ์. (ม.ป.ป.). ผู้บริหารสถานศึกษาใหม่ในศตวรรษที่ 21. การประชุมวิชาการระดับชาติ ครูศาสตร์ ครั้งที่ 1 การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นสู่ประชาคมอาเซียน:ทิศทางใหม่ในศตวรรษที่ 21. 301.

บรรจบ บุญจันทร์. (2556) การบริหารสถาบันเพื่อความเป็นเลิศ. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

วิจิตร วรุตบางกูร และสุพิชญา ธีระกุล (2559). งานบริหารงานโรงเรียน การบริหารโรงเรียน และการนิเทศการศึกษาเบื้องต้น. กรุงเทพฯ : ขนิษฐาการพิมพ์.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2559). แผนการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ.2560 - 2564), สืบค้นเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2564 จาก <http://www.onec.go.th>